

מדינת ישראל
משרד האוצר
היחידה לפניות הציבור וחוק חופש המידע

ירושלים, כ"ט בטבת התשע"ד
1 ינואר, 2014
מס' תיק - 20/2013

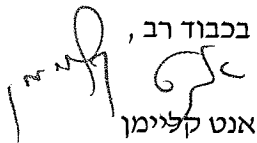
לכבוד
גברת רחלי אדרי
התנועה לחופש המידע
רוטשילד 45
ראשון לציון 75266

שלום רב,

הנדון: גיל פרישה לנשים

אנו מתנצלים על השיהוי במתן התשובה.

מצ"ב החומר המבוקש על ידך.

בכבוד רב,

אנט קליימן

ממונה על פניות הציבור וחוק חופש המידע

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

ח' בניסן התשע"א
12 באפריל 2011
תק. 2011-12013

משתתפים : מר אודי ניסן - הממונה על התקציבים
פרופ' עודד שריג, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון
פרופ' יוג'ין קנדל, ראש המועצה הלאומית לכלכלה
גב' ורד סוויד, מנכ"ל הרשות לקידום מעמד האישה
גב' אסתר דומיניסיני, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי
דר' קרנית פלוג, מנהלת מחלקת מחקר, בנק ישראל
פרופ' אפרים צדקה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' איתן שישניסקי, האוניברסיטה העברית
עו"ד דן כרמלי, איגוד לשכות המסחר
מר אבי ברק, נשיא התאחדות התעשיינים
גב' טליה ליבני, יו"ר נעמ"ת
מר זאב חושינסקי, הסתדרות העובדים הכללית החדשה
אייל אפשטיין, סגן הממונה על התקציבים
ד"ר קובי ברוידא, בנק ישראל
מר ראובן חביב, המועצה הלאומית לכלכלה
גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו, אגף תקציבים
עו"ד אסי מסינג, לשכה משפטית, משרד האוצר
מר הראל שרעבי, אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון
גב' סיגל סודאי, איגוד לשכות המסחר

רשם/ה : מר עופר אוברלנדר, רפרנט מאקרו

על סדר היום : ועדת גיל פרישה - סיכום דיון ראשון 2011-4-11

1. ד"ר ניסן פתח את השיבה והציג את סדר היום.
2. עו"ד מסינג הציג את ההגדרות השונות של גילאי הפרישה הקיימים.
3. גב' יעל מבורך הציגה השוואה בינלאומית של גילאי הפרישה במדינות ה-OECD, לרבות רפורמות להעלאת גילאי הפרישה שאושרו על ידי מדינות אלה. כמו כן הציגה גב' מבורך את עיקרי המלצות ועדת נתניהו (00'). מצורפת בזאת המצגת שהוצגה בדיון.
4. התקיים דיון, בו עלו בין היתר הנקודות הבאות:
 - א. גב' לבני טענה בדבר חשיבות בחינת סוגיית גיל הפרישה לנשים בשוק העבודה, לרבות פיטורין מוקדמים אשר מאפשרים חסכון נוסף מחד או קבלת קצבה מאידך. כמו כן הפנתה את תשומת לב הועדה לתפקיד הכפול של נשים אשר גיל הפרישה המוקדם מהווה פיצוי בגינו.
 - ב. ד"ר פלוג ציינה כי יש לבחון את הנושא ממספר כיוונים לפני גיבוש עמדה בועדה. הציגה לדוגמא מחקר רלוונטי של בנק ישראל הבודק את שיעורי ההשתתפות בקרב עובדים בגילאים סמוכים לגילאי הפרישה, ושיוצג בהרחבה יחד עם נתונים נוספים בפגישה שנושאה שוק העבודה.

- ג. גב' דומיניסיני ציינה כי לנושא השפעה רחבה על האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי וכי יש לבחון את גם העונוי בקרב קשישים, לצד בדיקת שוק העבודה.
- ד. פרופ' צדקה ציין כי יש חשיבות רבה לנושא גיל הפרישה לנשים, לרבות לקצב ולרצף שינויים בגילאי הפרישה ככל שיוחלטו.
5. ד"ר ניסן הציג את מתווה העבודה להמשך:
- א. לו"ז ישיבות הוועדה:
1. יום שני, 16/5 – שוק העבודה
 2. יום שני, 30/5 – דמוגרפיה, השפעות תקציביות, שימועים
 3. יום שני, 3/6 – השפעות חברתיות, היבט משפטי
 4. יום שני, 20/6 – הפצת טיוטת מסקנות (ללא ישיבה)
 5. יום רביעי, 29/6 – סיכום
- ב. הקמת שלושה צוותי משנה לוועדה לטובת העמקת עבודת הוועדה:
1. שוק העבודה – בראשות ד"ר קרנית פלוג
 2. דמוגרפיה והשלכות כלכליות – בראשות מר אהד רייפן (רכז ועדת האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי)
 3. השלכות תקציביות – בראשות גב' אסתר דומיניסיני וד"ר אודי ניסן
- ג. חברי הוועדה הוזמנו לקחת חלק בתתי הצוותים, והתבקשו להודיע על כך עד סוף השבוע. זאת במטרה להספיק ולקבוע את ישיבות תתי הצוותים בהקדם.
- ד. לעניין בקשות נתונים והפן המחקרי, חברי הוועדה הוזמנו להעביר עד סוף השבוע בקשות לעניין נתונים ושאלות מחקריות. זאת במטרה לאפשר לגופים הרלוונטיים (בנק ישראל, בטל"א, משרד האוצר ועוד) מרווח זמן מספק לרכז את המידע המבוקש.
- ה. נתקבלה החלטה על פרסום קול קורא לשימועים בכתב. הציבור יוזמן להעביר עמדותיו בכתב עד ל-15 במאי.
- ו. הודעות ובקשות, ככל שישנן, יועברו בדוא"ל למרכז הוועדה (yaelmev@mof.gov.il).
6. הישיבה הבאה תתקיים כמתוכנן ב-16 למאי 2011. חג שמח!

העתק:

ד"ר יובל שטייניץ - שר האוצר, משרד האוצר
 מר חיים שני - מנכ"ל משרד האוצר, משרד האוצר
 משתתפי הישיבה
 משתתפי הישיבה

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

י"ב באייר התשע"א
16 במאי 2011
תק. 2011-15364

משתתפים : מר אודי ניסן - הממונה על התקציבים
פרופ' אפרים צדקה, אוניברסיטת תל אביב
פרופ' איתן שיינסקי, האוניברסיטה העברית
פרופ' עודד שריג, הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון
גב' ורד סוויד, מנכ"ל הרשות לקידום מעמד האישה
גב' אסתר דומיניסיני, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי
דר' קרנית פלוג, מנהלת מחלקת מחקר, בנק ישראל
מר אבי ברק, נשיא התאחדות התעשיינים
גב' טליה ליבני, יו"ר נעמ"ת
אייל אפשטיין, סגן הממונה על התקציבים
גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו, אגף תקציבים
מר ראובן חביב, המועצה הלאומית לכלכלה
גב' סיגל סודאי, איגוד לשכות המסחר
ד"ר קובי ברוידא, בנק ישראל
גב' דפנה אבירם, מנהלת המחלקה למחקר כלכלי, התאחדות התעשיינים
מר אלון אטקין, אגף תקציבים
מר הראל שרעבי, אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון
גב' מירב פרץ, נעמ"ת

רשם/ה : מר עופר אוברלנדר, רפרנט מאקרו

על סדר היום : ועדת גיל הפרישה לנשים - סיכום דיון 2011-5-16

1. ד"ר ניסן פתח את הישיבה והציג את סדר היום.
2. ד"ר קרנית פלוג הציגה מצגת בנושא גיל הפרישה לנשים ושוק העבודה. הנושאים שנדונו במצגת היו גילאי פרישה ושיעורי השתתפות, השפעת חוק גיל הפרישה (2004)¹, גיל הפרישה ויחס התחלופה, וכן תעסוקת מבוגרים. בסיכום המצגת נכללו הדברים הבאים:
 - א. להעלאת גיל הפרישה של נשים מ-60 ל-62 השפעה מובהקת על השתתפות נשים בכח העבודה, הנאמדת בכ-9.4 נקודות אחוז.
 - ב. העלאת גיל הפרישה מגדילה משמעותית את הכנסתה של הפנסיונרית, ובהתאם עולה שיעור התחלופה ב-10 עד 20 נקודות אחוז.
 - ג. ישנן אינדיקציות לכך שמשך חיפוש העבודה של נשים מבוגרות גבוה יותר, אך אין אינדיקציות לכך ששיעור המתייאשות בקרבן גבוה יותר.
 - ד. במדינות OECD לא נמצאו אינדיקציות לכך שהעלאת השתתפות עובדים מבוגרים פוגעת בהשתתפות או תעסוקת עובדים צעירים.
 - ה. יש לבחון את כלים משלימים להעלאת גיל הפרישה והשפעתם על שוק העבודה.
3. התקיים דיון בו עלו בין היתר הנקודות הבאות:

¹ מחקר של מח' המחקר של בנק ישראל. המחקר נמצא בתהליך עבודה וטרם נסתיים.

- א. גב' טליה לבני טענה כי רצוי לברוק את שיעורי העוני ואת רמות ההכנסה של קשישים באוכלוסייה. כמו כן טענה בדבר הצורך לחייב את המעסיקים שלא לפטר עובדים מבוגרים.
- ב. גב' דומיניסיני הודתה לד"ר פלוג על הסקירה ועל העבודה המחקרית שנעשתה, והשיבה כי הבדיקות שמבקשת גב' לבני ייבדקו בין יתר הבדיקות שייעשו במסגרת תת הוועדה שבראשותה ובראשות ד"ר ניסן. כן ייבדקו המשמעויות האקטואריות, הדרישה לקצבאות נכות ואבטחת הכנסה, לרבות מגמות שינוי במידה וישנן. הבדיקה תתבסס על נתוני העבר ועל תחזיות הלמ"ס המעודכנות.
- ג. גב' סוויד ציינה שלדעתה רצוי להנהיג מנגנון מדורג לפרישה וכן יש לתמרץ מעסיקים להעסיק עובדים ועובדות מבוגרים.
- ד. גב' אבירם הציגה מחקרים המראים ירידה בפריזון העובדים עם גיל, בעיקר בקרב אוכלוסיות בעלות השכלה נמוכה. מר ברק סקר את הסכם 'מקצועות שוחקים', וציין בין היתר כי ישנה בעיה להגדיר מהו בדיוק 'מקצוע שוחק', כמו כן ישנם קשיים עם תעסוקת עובדות בעלות השכלה נמוכה ב'מקצועות שוחקים' וכי קיימת בעיית הסבה של עובדים הנכללים תחת מקצועות אלה. הציע להשתמש בעמותה הקיימת לתת פתרון להעלאה נוספת של גיל הפרישה.
- ה. פרופ' צדקה ציין כי כדאי לבחון את תקופות האבטלה ושיעורי בטל"א לעובדים מבוגרים בעולם.
- ו. פרופ' שיינסקי ביקש לבחון מדוע שיעור העבודה החלקית של עובדים מבוגרים בארץ כה גבוה.
- ז. גב' מבורך ציינה כי יש לבחון את השפעת מגמת השיפור בבריאות על פריזון העובדים וכן את אפקטיביות שוויון בגיל הפרישה לעידוד תעסוקת נשים, וכן להשלים את התמונה לגבי הקרנות הוותיקות.
- ח. ד"ר ניסן סיכם את הדיון באומרו כי תמונת הנתונים שהוצגה מדגישה את ההשפעה המשמעותית שהייתה לחוק גיל הפרישה (2004) על השתתפות נשים בכח העבודה. לכאורה נשים יכלו להמשיך ולעבוד גם ללא שינוי החוק, אך עובדה היא כי נמצאה השפעה מובהקת וחזקה. האפקט הולך ומתעצם לנוכח אי העלייה באבטלה. לעניין ההשוואה הבינלאומית של גיל הפרישה לנשים, תמונה זו כבר אינה מעודכנת במידה רבה, מכיוון שמדינות קיבלו וממשיכות לקבל החלטות לעניין העלאת גיל הפרישה לנשים. כמו כן, סוגית האיתנות הפיננסית של מערכות הביטוח הלאומי על הפרק בארה"ב ובמדינות נוספות.
4. מר אוברלנדר סיכם את השימועים שנשלחו לוועדה. נתקבלו ארבע סוגי פניות: פניות המתנגדות עקרונית לגיל פרישה לנשים, פניות המתנגדות להעלאת גיל הפרישה לנשים, פניות התומכות בהעלאת גיל הפרישה לנשים ופניות המצדדות בצעדים משלימים להעלאת גיל הפרישה.

5. ד"ר ניסן סיכם את הדיון:

- א. לישיבה הבאה או בסמוך אליה יזמנו מספר ארגונים לעניין הבהרות רלוונטיות לשימועים ששלחו לוועדה. הנושא יתואם בין ד"ר ניסן וגב' סויד.
- ב. יופץ לחברי הוועדה מיפוי של הגורמים שהגישו שימועים לוועדה.
- ג. בישיבה הבאה תוצג עבודת שתי תתי הוועדות הנוספות – השלכות תקציביות – בראשות גב' אסתר דומיניסיני וד"ר אודי ניסן ודמוגרפיה והשלכות כלכליות – בראשות מר אייל אפשטיין, סגן הממונה על התקציבים. ישיבה זו עתידה להתקיים ב- 30 למאי 2011.

העתק:

ד"ר יובל שטייניץ - שר האוצר, משרד האוצר
 מר חיים שני - מנכ"ל משרד האוצר, משרד האוצר
 משתתפי הישיבה

מדינת ישראל

משרד האוצר – אגף התקציבים

י"ב באייר התשע"א
16 במאי 2011
תק. 2011-15419

לחברי ועדת גיל הפרישה לנשים: ריכוז השימועים

סיכום הפונים	
22	פרטי
8	ארגון
17	נעמ"ת
47	סה"כ

גורם	מספר	פירוט
ארגון	1	עמותת המשפט בשירות הזיקנה
	2	פורום הנשים ברשות השידור
	3	מכון אדווה
	4	מרכז מהות
	5	ויצ"ו
	6	סביבה תומכת
	7	האגודה לזכויות האזרח
	8	שדולת הנשים בישראל
סה"כ: 8 פניות מארגונים		
נעמ"ת	1	נעמ"ת מחוז נגב
	2	נעמ"ת, מעון "רוממה", חיפה
	3	נעמ"ת אזור הצפון
	4	מעון נעמת, הסיתונית, ראשל"צ
	5	נעמ"ת ארלזורוב פ"ת
	6	נעמ"ת אפיקים
	7	מעון ספיר
	8	נעמ"ת - כפר גנים, פ"ת
	9	נעמ"ת 'הבאר', פ"ת וראש העין
	10	נעמ"ת דימונה
	11	נעמ"ת אשדוד
	12	נעמ"ת ירמיהו קרית אנו
	13	נעמ"ת קריית גנים
	14	מעון רותם דימונה
	15	נעמ"ת מרחב העמקים, עפולה
	16	נעמ"ת דרום, גבעתיים
	17	נעמ"ת, גבעתיים - 'סטודיו'
סה"כ: 17 פניות מנעמ"ת		

<u>פירוט</u>	<u>מספר</u>	<u>גורם</u>
גב' ליאת עדי	1	פרטי
גב' רות מרקביץ'	2	
גב' מיכל אלכסנדרון	3	
גב' בלהה גולדשטיין	4	
גב' רחל בוכבינדר	5	
גב' חנה קפלן	6	
ד"ר אילנה מור אבידוב	7	
מר יהורם הל	8	
גב' הדסה אדן	9	
הזוג ביר	10	
גב' אפרת אורבך	11	
גב' חנה אבני	12	
גב' חן לבנה	13	
גב' יעל קורן	14	
מר אהוד יאיר	15	
אורנה ננר	16	
מר דוד זוהר	17	
גב' עפרה פרידמן	18	
עדינה שטרן	19	
ד"ר ענת מאור, פרופ' פרנסס רדאי, פרופ' אורלי בנימין, פרופ' סילביה פוגל ביז'אווי	20	
גב' ציפורה מסיקה	21	
גב' מרים חג'ג'	22	
סה"כ: 22 פניות מאנשים פרטיים		

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

כ"ו באייר התשע"א
30 במאי 2011
תק. 17262-2011

משתתפים : מר אודי ניסן - הממונה על התקציבים
פרופ' איתן שישינסקי, האוניברסיטה העברית
גב' ורד סוויד, מנכ"ל הרשות לקידום מעמד האישה
גב' אסתר דומיניסיני, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי
ד"ר קרנית פלוג, מנהלת מחלקת מחקר, בנק ישראל
מר אבי ברק, נשיא התאחדות התעשיינים
גב' טליה ליבני, יו"ר נעמ"ת
רו"ח זאב חושינסקי, יו"ר אגף הפנסיה הביטוח ושוק ההון בהסתדרות החדשה
אייל אפשטיין, סגן הממונה על התקציבים
גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו, אגף תקציבים
גב' סיגל סודאי, איגוד לשכות המסחר
ד"ר קובי ברוידא, בנק ישראל
גב' דפנה אבירם, מנהלת המחלקה למחקר כלכלי, התאחדות התעשיינים
מר אלון אטקין, אגף תקציבים
גב' מירב פרץ, נעמ"ת
גב' פנינה צדקה, מנהלת אגף דמוגרפיה, למ"ס
מר ארי פלטיאל, אגף הדמוגרפיה, למ"ס
גב' יעל אנדרון, המנהלת המיוחדת, עמיתים – קרנות הפנסיה הותיקות
גב' איריס גינצבורג, סמנכ"ל תכנון, תקציב ורגולציה, עמיתים – קרנות הפנסיה הותיקות
רו"ח ורד טננבאום, מנהלת תחום בכירה תכנון ומדיניות, רשות המסים
רו"ח שלומי פיליפ, מנהל תחום תכנון ומדיניות, רשות המסים

רשם/ה : מר עופר אוברלנדר, רפרנט מאקרו

על סדר היום : ועדת גיל הפרישה לנשים - סיכום דיון 2011-5-30

1. ד"ר ניסן פתח את הישיבה והציג את סדר היום.
2. גב' פנינה צדקה הציגה מצגת בנושא דמוגרפיה (מצ"ב). הנושאים שנדונו במצגת היו: התפתחות ומבנה האוכלוסייה, יחס תלות, תוחלת חיים, סיבות מוות, תוחלת חיים ללא מוגבלות והפרשי גיל בין בני זוג. להלן עיקרי הדברים:
 - א. אוכלוסיית ישראל מונה 7.55 מיליון תושבים, הגיל החציוני 29.3 (24.6 בשנת 1955), 9.8% בני 65+ (4.7% בשנת 1955);
 - ב. קצב הגידול של אוכלוסיית ישראל בשנים 1960-2009 עומד על 2.5% בממוצע לשנה, בעוד קצב הגידול של קצב הגידול של בני 65+ 1960-2009 עומד על כ-4.0% בממוצע לשנה;
 - ג. דור הבייבי בום נמצא בגיל פרישה בעשור הנוכחי;
 - ד. אחוז בני 65+ צפוי לגדול מ-9.8% כיום ל-13.7% ב-2030;
 - ה. תוחלת החיים בגילאי 60 ומעלה בישראל נמצאת במגמת עלייה כמו בכל המדינות המפותחות;

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 5317111 - 02 פקס': 5695338 - 02

שער הממשלה : www.gov.il

gov

אוצר ברשת : www.mof.gov.il

- ו. יחס התלות שהיה יציב עד תחילת העשור מתחיל במגמת עלייה - יש יותר בני 65+ יחסית לבני 20-64 (20-64 – כוח העבודה לפי ההגדרות);
 - ז. נשים בנות 65 צפויות לחיות עוד 20.7 שנים; בנוסף לכך, יש עלייה של 0.75 שנים במוצע בתוחלת החיים של נשים בישראל בכל חמש שנים. הצפי הוא שתוחלת החיים תמשיך לגדול, לפחות בקצב זה, גם בעשורים הקרובים;
 - ח. בהנחת תוחלת החיים של המשרדים הסטטיסטיים במדינות מפותחות בכל העולם יש טעות כלפי מטה. ככל שהמועד מאוחר יותר הטעות גדולה יותר;
 - ט. ביפן שבה תוחלת החיים היא הגבוהה ביותר גם קצב הגידול הוא המהיר ביותר;
 - י. במידה ותתרחש פריצת דרך בריפוי מחלות ממאירות, העלייה בתוחלת החיים צפויה להפוך תלולה יותר;
 - יא. הדיווח על מוגבלויות עלה בעשור האחרון, בין היתר כיוון ירידה באשפוז וטיפול במסגרת הקהילה.
 - יב. נשים צעירות בכ-3.5 שנים במוצע מבני זוגן. ההפרשים בין בני הזוג נמצאים במגמת ירידה;
3. גב' דומיניסיני הציגה מצגת בנושא ההשלכות תקציביות של העלאת גיל הפרישה (מצ"ב). במצגת נדונו בין היתר הנושאים הבאים: השפעת הורדת גיל הפרישה ל-62 על המוסד לביטוח לאומי, מידע סטטיסטי על גמלאות רלוונטיות, ההשפעה על האיתנות הפיננסית של המוסד לבטל"א ועוני בקרב קשישים. להלן עיקרי הדברים:
- א. הורדת גיל הפרישה של נשים לגיל 62 יחייב הגדלת ההוצאה של בטל"א בכ-691 מלש"ח, ויקטין את הכנסות המוסד בסך של כ-370 מלש"ח. סה"כ השפעה של כ-1 מיליארד ש"ח;
 - ב. ניתוח מגמות מהעלאת גיל הפרישה בשנת 2004 ואילך:
 1. לא נראה שינוי משמעותי בתוספת הוותק למצטרפות חדשות בין השנים 2003 ל-2010, זאת כאשר תוספת הוותק אינה משקפת ותק בעבודה אלא ותק ביטוחי;
 2. מהבדיקות שנעשו נראה כי ישנן אינדיקציות לתחלופה בין גמלת הסיעוד לגמלת הנכות הכללית;
 3. ניתוח תחולת העוני של גילאי 60 עד 62 מראה כי אין שינוי במגמה עקב העלאת גיל הפרישה.
 - ג. בדיון הבא תושלם התמונה התקציבית לעניין העלאת גיל הפרישה ל-67.
 4. גב' טננבאום הציגה את ההשפעה הצפויה של הורדת גיל הפרישה ל-62 על הכנסות המדינה – הדבר צפוי להקטין את הכנסות המדינה ממסים בכ-40 מלש"ח.
 5. גב' אנדרון הציגה מצגת בנושא השפעת אי העלאת גיל הפרישה לנשים על קרנות הפנסיה הוותיקות. להלן עיקרי הדברים:

- א. הורדת גיל הפרישה תביא להקדמת תשלומי פנסיה, אובדן דמי גמולים, קיטון בצבירת הקצבה, ובסה"כ לגידול בהתחייבויות ולהגדלת הגירעון בקרנות בכ-4.1 מיליארד ש"ח (ערך נוכחי);
- ב. הדבר יביא להפעלת מנגנון האיזון האקטוארי, שמשמעו הפחתת זכויות העמיתים והגמלאים או לחילופין לדרישת סיוע נוסף מהמדינה.
- ג. הקצבה הממוצעת של נשים נמוכה מזו של גברים – 3,003 ש"ח לעומת 4,910 ש"ח בהתאמה. הדבר נובע בחלקו מכך ששיעור הצבירה הממוצע של נשים בקרנות נמוך מזה של גברים – 48% לעומת 56% בהתאמה;
- ד. בבדיקה שנערכה בקרב מבוטחות קרן 'מבטחים' נמצא כי הורדת גיל הפרישה ל-62 צפויה להקטין את קצבת הפנסיה בממוצע בכ-350 ש"ח. העלאת גיל הפרישה ל-67 צפויה להגדיל את קצבת הפנסיה בכ-500 ש"ח נוספים;
- ה. בעקבות העלאת גיל הפרישה מ-60 ל-62 בשנת 2004 ואילך, כ-84% מהנשים המשיכו לעבוד ולהפריש דמי גמולים;
- ו. כמו כן, גב' אנדרון הציגה את עמדתה לעניין גיל הפרישה הרצוי לנשים:
1. גיל הפרישה החוקי מייצר נורמה ומשפיע מאד על גיל הפרישה בפועל. לכן נשים פורשות מוקדם יותר מגברים.
 2. נשים בגיל מבוגר הינן מקצועיות יותר וגם פנויות יותר להשקיע בעבודה, אך פרישתן המוקדמת מהווה גורם מכשיל לקידומן בשוק העבודה ועלול ליצור הפלייה בין נשים לגברים.
6. התקיים דיון בו עלו בין היתר הנקודות הבאות:
- א. גב' ורד סוויד טענה כי איתנות המוסד לבטל"א איננה רלוונטית לדיון זה. יש להסתכל על הנשים בלבד ולא על המוסד לבטל"א.
 - ב. גב' דומיניסני טענה כי איתנות המוסד לבטל"א ויכולתו לעמוד בתשלומי הקצבאות רלוונטית לכל אורח במדינה, בוודאי לפורום מקבלי החלטות בנושא גיל פרישה וזכאות לקצבה.
 - ג. גב' אבירם טענה שעל מנת שהמהלך יצליח צריך לתמרץ את הנשים שתישארנה בכח העבודה, וכן לתמרץ מעסיקים להעסיק נשים בגילאים מבוגרים;
 - ד. גב' פלוג טענה כי ההצגה של גב' אנדרון תואמת את התמונה שהוצגה במפגשים קודמים – עלייה בשיעורי ההשתתפות והתעסוקה ללא עלייה מקבילה באבטלה. יותר נשים עובדות ומצב הנשים העובדות עד גיל מאוחר יותר משתפר. לשאלות האקטואריות חשיבות רבה, מכיוון שאי טיפול בהן יחייב העלאות מסים או הפחתת זכויות;
 - ה. גב' לבני ביקשה לפרט את פילוח העמיתים בקרנות לפי צווארון לבן וכחול;

- ו. פרופ' קנדל טען כי חשוב לבוא בדעה פתוחה לדיוני הוועדה ולהסתכל על השלכות טווח ארוך. לפרט ממוצע יש כ-45 שנים בהן הוא אינו עובד (עד גיל 21 ולאחר גיל הפרישה), ומכאן שיש חשיבות רבה בהארכת תקופת העבודה, למימון תקופות אלה;
- ז. מר חושינסקי הסכים עם העובדה כי תוחלת החיים עולה, אך טוען שישנם מקצועות בהם קשה להתמיד ולעבוד עד גיל מאוחר. מכאן שיש להבחין בין סוגי מקצועות. בנוסף לכך מסתייג מהעלאת גיל הפרישה מעל ל-64 ומציע לבחון כלים כגון הטבות מס והטבות בביטוח לאומי למי שעובד עד גיל 64;
- ח. פרופ' שישנסקי טען כי כל מדינות אירופה העלו את גיל הפרישה ללא אבחנה בין מקצועות שוחקים ולא שוחקים;
- ט. ד"ר ניסן סיכם את הדיון: הוצגו תועלות רבות להעלאת גיל הפרישה, ומנגד אין אינדיקציות מהותיות עד כה לבעיות ברמת הפרט או שוק העבודה. בהיבט של תקציב המדינה צפויה השפעה על המוסד לבטל"א – הגדלת חבות בעשרות מיליארדי ש"ח ללא מקור תקציבי, אשר תשפיע שלילית על איתנותו הפיננסית של המוסד. השפעה נוספת היא על התחייבויות הקרנות הותיקות שבהסדר – הגדלתן בכ-4 מיליארד ש"ח. מנגד לא צפויה השפעה משמעותית על צד ההכנסות ממסים. נוסף על כך, התמונה המתקבלת היא שכל ההערכות הנוכחיות עתידות להיות הערכות חסר.
7. סוכם כי תוקם ועדת משנה נוספת לקבלת הבהרות מגורמים אשר פנו לוועדה. בוועדה יהיו חברים ראובן חביב, ורד סויד ויעל מבורך. לכל החברים תצא הודעה על מועד השימועים בע"פ.
8. ד"ר ניסן הציג את סדר היום לישיבה הבאה, שתתקיים ב-13 ליוני 2011:
- א. חצי שעה – השפעות חברתיות, לבקשת גב' טליה לבני;
- ב. חצי שעה – היבט משפטי, עו"ד אסי מסינג (התייחסות לבקשת חלק מהחברים לעניין מנדט הוועדה);
- ג. שעה וחצי – הצגת עמדות חברי הוועדה;
9. מר אוברלנדר סיכם את השימועים שנשלחו לוועדה, והציג בפירוט מספר עמדות נבחרות. עותקים מכלל השימועים שהגיעו לוועדה חולקו לחברים שביקשו לקבלם.

העתק:

ד"ר יובל שטייניץ - שר האוצר, משרד האוצר
מר חיים שני - מנכ"ל משרד האוצר, משרד האוצר
משתתפי הישיבה

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

י"ב בסיון התשע"א
14 ביוני 2011
תק. 2011-18824

משתתפים : מר אודי ניסן - הממונה על התקציבים
פרופ' איתן שישינסקי, האוניברסיטה העברית
פרופ' אפרים צדקה, אוניברסיטת ת"א
פרופ' יוג'ין קנדל, יו"ר המועצה הלאומית לכלכלה
פרופ' עודד שריג, הממונה על שוק ההון והביטוח, משרד האוצר
גב' ורד סוויד, מנכ"ל הרשות לקידום מעמד האישה
גב' טליה ליבני, יו"ר נעמ"ת
רו"ח זאב חושינסקי, יו"ר אגף הפנסיה הביטוח ושוק ההון בהסתדרות החדשה
אייל אפשטיין, סגן הממונה על התקציבים, משרד האוצר
עו"ד אסי מסינג, הלשכה המשפטית, משרד האוצר
ד"ר קובי ברוידא, בנק ישראל
גב' דפנה אבירם, מנהלת המחלקה למחקר כלכלי, התאחדות התעשיינים
מר עופר אוברלנדר, רפרנט מאקרו
גב' מירב פרץ, נעמ"ת
עו"ד גליה עציון, נעמ"ת

רשם/ה : גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו

על סדר היום : ועדת גיל הפרישה לנשים - סיכום דיון 13-6-2011

1. ד"ר ניסן פתח את הישיבה והציג את סדר היום.
2. גב' טליה לבני העירה כי לדעתה נדרשת התייחסות משרד התמ"ת לסוגיה שעל הפרק בהקשר שוק העבודה.
גב' יעל מבורך עדכנה כי למשרד התמ"ת נציג בתת הועדה לשוק העבודה. כמו כן, נערכה ב-31.5 פגישה עם מר בני פפרמן (אשר מונה על ידי מנכ"ל משרד התמ"ת להיות נציג המשרד בתת הועדה). בין היתר, התבקש מר פפרמן להעביר לועדה חומרים רלוונטיים לנושא גיל הפרישה לנשים ושוק העבודה וכן הצעות לעניין כלים משלימים שונים שיש לשקול הפעלתם. עד כה טרם הועברו חומרים כאמור לועדה.
3. גב' טליה לבני הציגה מצגת ובה עמדת נעמ"ת לעניין גיל הפרישה הרצוי לנשים (מצ"ב), שעיקרה:

- א. קצב העלאת גיל הפרישה במדינות OECD איטי ומדורג יותר
- ב. נשים מהוות חלק ניכר ממשתכרי שכר מינימום, ולכן עובדות במקצועות שוחקים
- ג. ישנה מגמה כללית של עליית שיעור ההשתתפות של נשים בשוק העבודה, בכל הגילאים
- ד. נשים, יותר מגברים, מושפעות מהקשר בין גיל מבוגר לאבטלה ממושכת
- ה. בחלק ממדינות ה-OECD ישנה מדיניות של סבסוד הוצאות העסקה של עובדים מבוגרים או לחילופין קנסות למעסיקים אשר מפטרים עובדים מבוגרים.

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד 3100 טל': 5317111 - 02 פקס': 5695338 - 02

שער הממשלה : www.gov.il

gov

אוצר ברשת : www.mof.gov.il

עמדת נעמ"ת היא כי יש להקפיא את העלאת גיל הפרישה למשך עשור, במהלכו יינקטו צעדים לעידוד תעסוקת נשים מבוגרות. בתום העשור תחל העלאה מדורגת לגיל 64 אשר תושלם בשנת 2040.

חברי הוועדה העלו שאלות לגבי הנתונים אשר הוצגו על ידי נעמ"ת, כגון מספר הפונים למכרזים בשירות המדינה בגילאים מבוגרים ובחינת האפקטיביות של הכלים המשלימים אשר הוצגו.

4. מנדט הוועדה בקביעת גיל הפרישה

א. עו"ד מסינג ציין כי בהתאם לסעיף 9(א) לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004, שר האוצר יקים ועדה ציבורית לבחינת גיל הפרישה לאישה שנולדה בשנת 1950 ואילך. עוד נקבע כי הוועדה הציבורית תגיש את המלצותיה לשר לא יאוחר מיום 30 ביוני 2011. לאחר מכן השר יביא לאישור ועדת הכספים של הכנסת את המלצותיו לעניין גיל הפרישה לאישה שנולדה כאמור. המלצות השר ייקבעו בהתחשב בהמלצות הוועדה הציבורית, ויכול שיכללו שינוי בגיל הפרישה לאישה, בתנאים שייקבעו. ועדת הכספים של הכנסת תיתן החלטתה בעניין המלצות. אם ההמלצות מחייבות את שינוי חלק ב' בתוספת, ישנה השר בצו את חלק ב' ואת חלק א' בלוח א' בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995. יש לזכור כי בהצעת החוק הממשלתית הוצע להעלות את גיל הפרישה לנשים וגברים לגיל 67, כשלגבי נשים דובר בהעלאה מדורגת יותר. עם זאת, לגבי אישה שנולדה לפני שנת 1950 נקבע גיל פרישה של עד גיל 62 ולגבי אישה שנולדה לאחר מכן נקבע פרק הזמן הנקוב בחקיקה על מנת לבחון את גיל הפרישה המתאים. אשר על כן, הוועדה רשאית וכך גם שר האוצר להציע כל גיל פרישה לאישה שנולדה כאמור. במסגרת זו יש כמובן להביא בחשבון את הגילאים הנקובים כיום בחוק.

ב. עו"ד עציון מנעמ"ת הציגה כי לפי כללי פרשנות יש ללמוד את כוונת המחוקק מדברי ההסבר ופרוטוקולי הדיון בכנסת. מהפרוטוקולים האמורים ניתן ללמוד כי הכנסת ביקשה לקבוע כי המנגנון שנקבע בפרק ד' לחוק אינו מקנה סמכות של העלאה גיל הפרישה לנשים מעבר ל-64. בנוסף, ניתן לטעון כי זכויות לקבלת קצבת זקנה מהמוסד לביטוח לאומי הן זכויות קנייניות ולא ניתן לפגוע בהן אלא בחוק.

ג. עו"ד מסינג התייחס לאמור לפיו כלל בסיסי בדיני פרשנות היא פרשנות מילולית אפשרית וחלופה שהוצגה כאן אין כל בסיס בלשון החוק. עוד יש לזכור כאמור את הצעת החוק המקורית וכי גיל הפרישה לגברים עומד על 67. בהתאם לכך, אם יוצע להעלות בהדרגה את גיל הפרישה לנשים לגיל 67, הרי שתכלית התיקון היא למעשה השוואת זכויות בין נשים לגברים. בנוסף, הפנה עו"ד מסינג להוראות סעיף 78ט(ב)(8) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, שתוקנו בחודש אפריל 2004, בהתאם לסיכום בין שר האוצר דאז לבין יו"ר ההסתדרות הכללית החדשה דאז, לפיו אם לא יועלה גיל הפרישה לנשים לגיל 67, הממשלה

תישא בפער שנוצר בהתחייבויות הקרנות שבהסדר כתוצאה מאי העלאה כאמור. על כן גם במסגרת התיקון האמור הונח שישנה אפשרות כי גיל הפרישה לנשים יועלה לגיל 67.

- ד. פרופ' צדקה ציין כי כתב המינוי שקיבלו החברים מבקש מהם בפירוש לבחון את גיל הפרישה לנשים, ללא ציון מגבלות כלשהן.
- ה. מר חושינסקי ביקש לקבל חוות דעת משפטית נוספת. סוכם כי אם לנציגי הוועדה תהיה חוות דעת שחולקת על חוות דעתו של עו"ד מסינג בדבר סמכותה של הוועדה להמליץ על גיל פרישה לנשים אשר עולה על 64, הם רשאים לפנות ללשכה המשפטית במשרד האוצר בבקשה להעביר את המחלוקת להכרעת היועץ המשפטי לממשלה. על הדבר להיעשות בפרק זמן סביר בשים לב ללוחות הזמנים של הוועדה לפי חוק.
5. גב' אבירם כי לשכת התיאום בחנה את העלאת גיל הפרישה ל-64 בלבד. לאור האמור בדיון, תבחן עמדת לשכת בתיאום לגבי גיל 67. כמו כן ציינה כי יש לבחון כלים משלימים לעידוד מעסיקים.
6. גב' סויד ציינה כי לדעתה נוכחות חברי הוועדה חיונית בשימועים שיתקיימו בהמשך השבוע.
7. התקיים סבב התייחסויות ראשוני בו הציגו חלק מחברי הוועדה את עמדותיהם לגבי גיל הפרישה הרצוי לנשים. להלן עיקרי הדברים:

פרופ' שריג

- א. לנשים פחות משאבים לפנסיה מטעמים שונים: פערי שכר, משרות חלקיות ועוד. אך המימון להשלמת מקורות הכנסתם, בין אם בקרנות הותיקות ובין אם באמצעות הביטוח הלאומי, הוא על חשבון העמיתים הגברים.
- ב. העלאת גיל הפרישה תביא למערכת שוויונית יותר. מעבר להיבטים הכלכליים, היא טומנת בחובה מסר חשוב של שוויון בחובות ובזכויות של נשים וגברים.
- ג. העלאת גיל הפרישה יוצרת תמריץ כלכלי ליציאה לעבודה.
- ד. המלצות בדבר שכלול שוק העבודה אינן במנדט הוועדה, אלא רק בחינת גיל הפרישה.
- ה. אנחנו לא מצליחים להפנים את העלייה בתחולת החיים. על קובעי המדיניות להעריך לכך, ולכן גם העלאת גיל הפרישה לגברים היא עניין של זמן.
- ו. לסיכום, סבור כי יש להעלות את גיל הפרישה לנשים לגיל 67, בהליך הדרגתי.

פרופ' שינסקי

- א. מבחינת המתרחש במדינות שונות בעולם, המגמה היא חד משמעית וברורה – תוחלת החיים עולה וגיל הפרישה עולה. בוועדה לא נראה אף נתון אשר תומך בכל שישראל צריכה לפעול בכיוון ההפוך למגמה העולמית הברורה.

- ב. ניתוח מסקנות העלאת גיל הפרישה ב-2003 הראה כי אין גידול בנתוני העוני ושיעור ההשתתפות במשק גדל.
- ג. העלאת הגיל ככלל תטיב עם הנשים בשל האפשרות לצבור יותר חיסכון ולשפר את יחס התחלופה.
- ד. לא ניתן להתעלם מההיבטים התקציביים כבדי המשקל.
- ה. לסיכום, יש להמשיך במתווה עליו המליצה ועדת נתניהו, ולקבוע את גיל 67 כגיל הפרישה לנשים. יש לבחון את קצב העלאת הגיל.

פרופ' קנדל

- א. תוחלת החיים עולה, ובנוסף לכך בישראל עובדים נכנסים מאוחר יותר לשוק העבודה. התקופה בחייו של אדם בה אינו עובד הולכת ומתארכת ביחס לתקופת העבודה שלו, ולכן אין מנוס מלצבור יותר משאבים.
- ב. קרנות הפנסיה הותיקות היו גרעוניות בשנות ה-80 אך ההסדר נעשה רק עשרים שנה מאוחר יותר. גירעונות אקטוארים אינם נעלמים אלא מחריפים. כך גם במקרה שלפניו - לא יהיה זה נכון מצד הועדה לטמון את ראשה בחול, נוכח הנתונים אשר הוצגו בפניה, וכאשר ניכר כי הבעיה היא בלתי נמנעת. דחיית ההתמודדות עימה, כפי שנעשה ביוון ומדינות אחרות, משמעותה העברתה לדור הבא. על כן, עלינו לנהוג באחריות היום.
- ג. גילאי הפרישה שראינו בעולם הם חלקיים כיוון שאינם כוללים את השינויים שבדרך. החקיקה תלך ותעשה דרסטית יותר נוכח השיפור בתוחלת החיים.
- ד. יש לבחון כיצד לשפר את תנאי התעסוקה למבוגרים. בין היתר, גם ההסתדרות צריכה לפעול בעניין על ידי הגמשת שוק העבודה. שוק עבודה קשיח עלול להביא לפיטורי עובדים מבוגרים עקב חוסר היכולת להתאים שכר לפריזון. במידה ויש צורך בהתאמות לאוכלוסייה ספציפית, אין להשליך מכך על המהלך הכללי והרחב.

פרופ' צדקה

- א. מצטרף לדברים אשר נאמרו עד כה. אין ספק שגיל הפרישה ילך ויעלה, גם לגברים. פרישת נשים בגיל 62 היא קביעה אנכרוניסטית.
- ב. הטיעונים אשר הציגה נעמ"ת, כגון שחיקה וקושי במציאת עבודה בגיל מבוגר, נכונים גם לגברים. לא הוצגו מאפיינים ייחודיים אשר מצדיקים גיל פרישה שונה לנשים לעומת גברים.
- ג. הממשלה צריכה להעלות את גיל הפרישה, ולא רואה לנכון להתנות העלאה זו בפעולות בשוק העבודה.
- ד. ניתן לבחון משיכה מוקדמת של קצבת בטל"א עם קנס אשר יביא לאיזון אקטוארי.

8. מר חושינסקי ציין כי ישנם מקצועות שוחקים בהם קושי להמשיך לעבוד בגיל מבוגר. לראייה המדינה פועלת להציע תוכניות פרישה מוקדמת לעובדים. ד"ר ניסן ציין כי ארגוני העובדים הם אלו שפונים לממשלה שתציע הסדרי פרישה וכי לא מדובר ביוזמה של הממשלה כמעסיק בהכרח.

9. ד"ר ניסן סיכם את הישיבה באומרו כי יש לקרוא את מסקנות ועדת נתניהו מלפני עשור. כל נימוק אשר היה נכון בעת כתיבת הדוח, נכון היום כיוון שהמגמות רק התחדרו כלפי העלאת הגיל. מבקש מחברי הועדה לחדד לעצמם את הטענות לגבי השינוי שחל בעשור האחרון. בדיון הבא ימשיכו חברי הועדה להציג את עמדתם לגבי גיל הפרישה הרצוי. כמו כן תוצג סקירת כלים משלימים בשוק העבודה על ידי בנק ישראל וכן נתוני היסכון בגין העלאת הגיל ל-67 על ידי המוסד לביטוח לאומי.

העתק:

ד"ר יובל שטייניץ - שר האוצר, משרד האוצר
 מר חיים שני - מנכ"ל משרד האוצר, משרד האוצר
 משתתפי הישיבה
 חברי הועדה
 מר בני פרמן – מנהל המחקר והתכנון, משרד התמ"ת

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

ט"ז בסיון התשע"א

18 ביוני 2011

תק. 19070-2011

משתתפים :

מר ראובן חביב – סגן יו"ר המועצה הלאומית לכלכלה
גב' ורד סוויד – יו"ר הרשות לקידום מעמד האישה, משרד רה"מ
ד"ר קובי ברוידא – מחלקת המחקר, בנק ישראל
מר אייל אפשטיין – סגן הממונה על התקציבים, משרד האוצר
גב' תמר רמות – מחלקת המחקר, בנק ישראל
גב' נטליה פרסמן – מחלקת המחקר, בנק ישראל
ד"ר יהודית זוסמנוביץ – נציגת נעמ"ת

רשם/ה : גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו

על סדר היום : שימועים בוועדת גיל הפרישה לנשים מיום 15.6.2011

ח"כ זהבה גלאון – לא הופיעה לדיון. מכתב מטעם ח"כ גלאון בנושא ומכתב התייחסות מטעם הוועדה נשלחו לחברי הוועדה.

עו"ד שירלי בבי- מנהלת הלשכה המשפטית, שדולת הנשים

1. שדולת הנשים פועלת להוביל שינוי חברתי אשר נעשה במקביל בערוצים שונים: חקיקה ואכיפה; פעולה למען ייצוג הולם; חינוך לשוויון בין המינים; הגדלת אפשרויות התעסוקה של נשים והתעצמותן; וכן העלאת המודעות לזכויות נשים לראש סדר היום הציבורי. ארגון בעל ניסיון רב שנים.
2. העלאת גיל הפרישה לשיטתה הינו פגיעה בציבור הנשים, ונוגד מדיניות של צמצום פערים. זאת למרות התכלית הכלכלית של העלאת גיל הפרישה וכן חשיבותו של שוויון עקרוני בין נשים לגברים, בין היתר באמצעות גיל פרישה זהה.
3. אפליית נשים בשוק העבודה באה לידי ביטוי בפערי שכר, ובהתאם לכך צבירת זכויות פנסיוניות נמוכות יותר. כמו כן ציינה כי לדעתה שיעור העוני בקרב נשים גדול יותר מאשר גברים.
4. ועדת נתניהו התייחסה לצורך בכלים משלימים בשוק העבודה והמליצה על הקמת ועדת מעקב. למעשה, שדולת הנשים רואה בוועדה זו ועדת מעקב ומצפה ממנה לנתח את ההעלאה הקודמת של גיל הפרישה בשנת 2003.
5. ההשלכות הכלכליות-חברתיות של המהלך הן משמעותיות ולכן סבורה שיש צורך במחקר מעמיק לאורך שנים.
6. יציאה מוקדמת משוק העבודה מובהקת יותר לנשים אשר עובדות במקצועות שוחקים. נשאלה לגבי הגדרת "מקצועות שוחקים" ובתגובה הפנתה להצעת החוק של שלי יחימוביץ. כמו כן ציינה כי לשיטתה לא מדובר רק על עובדי צווארון כחול אלא גם נותני שירות לציבור.

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 5317111 - 02 פקס': 5695338 - 02

שער הממשלה : www.gov.il

gov

אוצר ברשת : www.mof.gov.il

7. נשאלה לגבי כלים משלימים בשוק העבודה, וציינה את הכלים הבאים כאפקטיביים לשיטתה:

- א. הכשרות מקצועיות
- ב. תמריצים למעסיקים
- ג. העדפה מתקנת במכרזי נציבות שירות המדינה
- ד. הסברה
- ה. סיוע בהשמת עובדים
- ו. אכיפה של אפליה על רק גיל

רק כאשר יופעלו כלים אלו, ניתן יהיה להעלות את גיל הפרישה לנשים באופן הדרגתי ומידתי. כרגע סבורה שיש צורך במספר שנים של הקפאת גיל הפרישה.

ד"ר ענת מאור – לא הופיעה לדיון.

גב' מיכל דגן – מנהלת מרכז מהות

1. מרכז מהות מתמחה בתעסוקה בגיל הביניים.
2. ישנם פערים בשוק העבודה אשר מחריפים עם הגיל. עומק האבטלה לנשים עמוק יותר מאשר גברים. (הוצגו נתונים על עומק האבטלה בחתכי גיל ומין).
3. ישנה אפליה בשוק העבודה על רקע גיל. כמו כן, נשים מגיעות בגיל מבוגר עם פחות נכסים תעסוקתיים ולכן תופעת הגילנות חמורה יותר כלפי נשים. כמו כן נובע גם מסקסזם ונראות (lookism).
4. יש צורך להגדיל תקציבים להכשרה מקצועית, כיוון שסבורה כי הכשרה מקצועית גם בגיל מבוגר הינה אפקטיבית, בייחוד למקצועות עדכניים יותר.
5. יש צורך לאכוף את חוק שוויון הזדמנויות בעבודה.
6. נשאלה האם ישנם נתונים על מספר הנשים אשר נמצאות בעומק האבטלה ולא רק שיעורן היחסי, על מנת לאמוד את היקף הבעיה. הנתון ייבדק.
7. נשאלה לגבי התארכות תוחלת החיים ובתשובה ענתה כי אין ספק שצריך להעלות את גיל הפרישה לנשים וגם לגברים. אך נדרשת הערכות בשוק העבודה. נשאלה מהו הקריטריון לפיו נדע כי הגיע הזמן להעלות את גיל הפרישה במשק הישראלי ובתשובה ענתה כי יש צורך לקיים על כך דיון נפרד.

ד"ר ברברה סבירסקי – מנהלת מרכז אדווה

1. מנדט הועדה צר מדי כאשר הוא בוחן את גיל הפרישה הרצוי לנשים ותו לאו. עולות שאלות נוספות שיש לתת עליהן את הדעה: כיצד יפתר הגירעון במוסד לביטוח לאומי? כיצד לדאוג שיותר נשים יישארו בשוק העבודה?

2. מוצגים נתונים על שיעורי השתתפות של נשים בשוק העבודה בשנים 2009-1995 בחתכי גיל שונים, בהם מגמה של עליית שיעור ההשתתפות של נשים. לשיטתה עלייה בשיעור ההשתתפות נובע ממספר סיבות:
 - א. דחיית גיל הפרישה מהווה תמריץ מובנה לעבודה.
 - ב. התוכנית הכלכלית של שנת 2003 הפחיתה קצבאות וסבסוד ממשלתי ותקציבים חברתיים מסוגים שונים, אשר היוו גם הם תמריץ נוסף לעבודה.
 - ג. מגמת העלייה בהשכלה של נשים תרמה גם היא לעליית שיעור ההשתתפות.
3. יש לבחון אילו נשים נשארו בשוק העבודה? איזה השכלה יש להן ואיזה שכר הן מרוויחות. למרכז אדוה אין נתונים אלו. אך ביכולתם לעשות ניתוח של אלו ענפים במשק הן מועסקות, ולהעביר לוועדה.
4. ישנן נשים אשר נפלטות משוק העבודה שלא מרצונן. לכן יש לעודד באמצעות תמריצים להעסיק עובדים בגיל מבוגר, גברים ונשים כאחד. יש חשיבות רבה לעגן זאת בהמלצות הוועדה. במידת הצורך יש לייחד ולהתאים כלים מסוימים לנשים או לגברים.
5. סבורה שאין מנוס מהעלאת גיל הפרישה, וכי גם גיל הפרישה לגברים יגיע ל-70 ואולי אף יותר. כמו כן יש חשיבות רבה לשוויון בגיל הפרישה בין נשים לגברים בשלב מאוחר יותר.
6. כאשר נשאלה לגבי הכלים המשלימים אותם יש להפעיל בשוק העבודה על מנת שניתן יהיה להעלות את גיל הפרישה, ציינה כי לא ניתן להתייחס לשאלה זו בלוח הזמנים הקצר. בנוסף ציינה את מסלולי התעסוקה של מרכז ההשקעות בתמ"ת אשר פועל לעידוד תעסוקת חרדים, לדוגמא.

עו"ד עופרה פרידמן

1. בעבר היתה יו"ר נעמ"ת והיועצת המשפטית של הארגון. עמדתה בנושא גיל פרישה אינה חדשה וכן היתה שותפה להליך החקיקה הקודם בשנת 2003.
2. מאמינה בקידום נשים ושוויון של נשים, וסבורה כי ערכים אלו צריכים להוביל גם את הדיון הזה בנושא גיל הפרישה. גם חקיקה רבה בתחום זכויות נשים, כגון זכויות הוריות, מקורה בערכים אלו, ולכן לא נכון יהיה לומר עכשיו כי נשים מסכנות ולכן צריכות לפרוש מוקדם יותר מגברים.
3. נשים בשוק העבודה נעדרות באופן ממוצע יותר מאשר גברים בשל גידול ילדים. לאחר מספר שנים משתלבות בשנית בעבודה, וכן עושות את הטעות של משיכת פיצוי הפיטורין עם כל ילד. לכן הקרירה שלהן קצרה יותר ויש להם פחות משאבים לתקופת הפנסיה. בנוסף לכך, גיל הפרישה החוקי מהווה במידה רבה את הנורמה של פרישה מצד המעסיק, אשר רואה לנגד עיניו שלאישה מקורות הכנסה אלטרנטיביים מביטוח לאומי או קרן הפנסיה ולכן יעדיף לפטר אותה. זאת בהשוואה לגברים להם אופק תעסוקתי ארוך יותר. כך למעשה נשים נפגעות בפעם השנייה כי הקרירה שלהן קצרה יותר, והדבר מחריף את האפליה כלפיהן בשוק העבודה.

4. גם נעמ"ת, כגוף המעסיק עובדים רבים, מעוניין בפרישה מוקדמת של עובדות לצורך ריענון השורות.
5. בעבודתה כעורכת דין בתחום, עוסקת כעת בייצוג עובדת בת 63 במוסד ציבורי, אשר פוטר מהסיבות שפורטו מעלה. כיום קשה להגדיר זאת כאפליה כי היא מעל גיל הפרישה החוקי, ולכן קביעה זו היא לרועץ לנשים.
6. מאז שעלה גיל הפרישה לנשים, עלה גם שיעור ההשתתפות, בשל אופק תעסוקתי ארוך יותר.
7. הורדת גיל הפרישה ל-62 תהיה צעד לאחור במדיניות, במקום צעד קדימה.
8. בעניין מקצועות שוחקים, ציינה כי נכון לגברים ונשים כאחד. לדוגמא, עובדי מנהל ומשק בבתי החולים. גברים כיום עובדים שנים רבות יותר ובמקצועות שוחקים מאד.
9. יש לטפל באפליה בשוק העבודה, אך לא באמצעות גיל הפרישה. גיל פרישה נמוך יותר לנשים דוחק נשים בגיל מבוגר החוצה ומשיג תוצאה הפוכה.
10. לנשים תוחלת חיים ארוכה יותר והן בממוצע מרוויחות שכר נמוך יותר ולכן צבירתם לפנסיה נמוכה יותר. עבודה מספר שנים נוספות תאפשר הגדלת החיסכון הפנסיוני.
11. מציעה לבחון ניתוק הקשר בין גיל הפרישה לבין קצבת הזקנה. מחדדת כי לא שיקולי איתנות המוסד לביטוח לאומי הם השיקול המנחה בעניין זה, אלא טובתן של הנשים בישראל.
12. לסיכום סבורה כי יש להשוואת את גיל הפרישה של נשים לגברים ולקבעו על גיל 67.

עו"ד עלזה קולץ – האגודה לזכויות האזרח

1. האגודה לזכויות האזרח מתנגדת להעלאת גיל הפרישה מ-62. זאת כיוון שישאיר את רב הנשים ללא הכנסה בתקופה זו וגם לא פותר את הגירעונות הפנסיונים של המדינה.
2. ישנן עוד קבוצות המופלות לרעה בשוק העבודה, בנוסף לנשים. הליך החקיקה וסעיף 15 א' בחוק שירות המדינה מינויים הוא הוכחה שאפליה זו אכן קיימת.
3. סבורה כי נשים לא יגדילו הפרשותיהן לפנסיה עקב העלאת גיל הפרישה ויכנסו למעגל העוני. כמו כן, נשים מוחלשות יגדלו ילדים מוחלשים.
4. נדרשת חשיבה מערכתית עמוקה יותר להתאמות בשוק העבודה, כגון עידוד מעסיקים.
5. סבורה כי הכשרות לא יפתרו בעיות של אוכלוסייה מוחלשת. יש לנקוט בהעדפה מתקנת.
6. יש אינטרס כלכלי מובהק לשלב נשים בשוק העבודה, בכלים המתאימים.

גב' שרון צרקסקי – האגף לקידום מעמד האישה, ויצ"ו

1. ויצ"ו תומכת באמור בנייר שהכין מרכז מהות לוועדת ניסן לבחינת גיל הפרישה לנשים.
2. יש צורך בתוכנית לשילוב נשים בשוק התעסוקה. ויצ"ו מפעילה קו פתוח ומקבלת אלפי פניות בשנה מנשים עובדות בנושאים רבים, ומעניקות סיוע משפטי לזקוקות לכך.
3. על סמך פניות אלו של נשים למרכזי ויצ"ו, ניכר כי נשים נפלטות מוקדם יותר משוק העבודה, ומובטלות יותר ביחס לגברים.

4. סבורה כי יש לאפשר לנשים שמעוניינות בכך לבחור להמשיך לעבוד. לכן על המהלך להיות וולונטרי בלבד ולא מחייב.
5. מפניות הציבור לויצ"ו ניכר כי על נשים מופעל לחץ מהמעסיקים לפרוש בגיל מבוגר, בין היתר עקב גיל הפרישה החוקי. למעסיקים דרכים רבות לגרום לנשים לפרוש.

העתק:
משתתפי הישיבה
חברי הועדה

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף תקציבים

כ"ד בסיון התשע"א

26 ביוני 2011

תק. 20052-2011

משתתפים : מר אודי ניסן - הממונה על התקציבים

פרופ' איתן שישינסקי, האוניברסיטה העברית

גב' ורד סוויד, מנכ"ל הרשות לקידום מעמד האישה

גב' אסתר דומיניסיני, מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי

פרופ' עודד שריג, המפקח על שוק ההון והביטוח

מר אבי ברק, סמנכ"ל התאחדות התעשיינים

גב' טליה ליבני, יו"ר נעמ"ת

רו"ח זאב חושינסקי, יו"ר אגף הפנסיה הביטוח ושוק ההון בהסתדרות החדשה

עו"ד דן כרמלי, סמנכ"ל איגוד לשכות המסחר

גב' סיגל סודאי, איגוד לשכות המסחר

ד"ר קובי ברוידא, בנק ישראל

גב' דפנה אבירם, מנהלת המחלקה למחקר כלכלי, התאחדות התעשיינים

מר בני פפרמן, משרד התמ"ת

ד"ר דניאל גוטליב, מחלקת המחקר, המוסד לביטוח לאומי

גב' רותם רולף, רכזת תעסוקה, אג"ת

מר רן רידניק, רפרנט תעסוקה, אג"ת

מר אלון אטקיין, אג"ת

גב' מירב פרץ, נעמ"ת

גב' גליה עציון, נעמ"ת

רשם/ה : גב' יעל מבורך, רכזת מאקרו

על סדר היום : ועדת גיל הפרישה לנשים - סיכום דיון 2011-6-22

1. ד"ר ניסן עדכן כי תהיה פנייה ליועץ המשפטי לממשלה לעניין שינוי גיל הפרישה בצו שר אוצר. עבודת הוועדה הציבורית תמשך ללא שינוי, לפי המנדט שהוגדר לה.
2. ד"ר ברודיא הציג סקירה של כלים לעידוד תעסוקת מבוגרים (מצ"ב) שעיקרה:
3. רבים מהכלים מתמקדים במובטלים/שילוב מחדש ולא בשימור עובדים קיימים

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 תד. 3100 טל': 5317111 - 02 פקס': 5695338 - 02

שער הממשלה : www.gov.il

gov

אוצר ברשת : www.mof.gov.il

- א. הכלים מתמקדים החל מגיל 50-60, לאו דווקא במי שסמוך לגיל הפרישה הפורמלי
- ב. יתרון יחסי למבוגרים "צעירים" ע"פ בני 64-62.
- ג. רבים מהצעדים נועדו לטפל בפרישה בפועל הרבה לפני גיל הפרישה ולא ישירות בהמשך העבודה עם העלאת גיל הפרישה.
- ד. עיצוב לא זהיר של התמריצים עלול להביא לתוצאות הפוכות.
- ה. צריך לחשוב על שכלול והתאמת הצעדים. אין מידע על אפקטיביות הכלים.
- ו. אין כמעט צעדים המתייחסים ספציפית נשים. ישנם מעט מקרים בעולם של פיצוי שכר.
- ז. חתכן תגובה אנדוגנית של הביקוש, קרי התאמה של שוק העבודה עקב עליית שיעור ההשתתפות של עובדים מבוגרים.
4. הכלים הקיימים בישראל היום לתעסוקת מבוגרים הם מס הכנסה שלילי לבני 55 ומעלה, תוכנית ויסקונסין שכרגע איננה פועלת, וביטוח לאומי.
5. מר ברק הציג את הקרן למקצועות שוחקים, שתחילתה העלאת גיל הפרישה ב-2003. במקביל לועדת גולדברג אשר עניינה עובדים אשר פרשו ולה הוקצה תקציב נפרד, הקרן עוסקת בעובדים שטרם הגיעו לגיל הפרישה. עקרונות הסכם מקצועות שוחקים:
- א. נקבעו מספר קריטריונים למקצועות שוחקים.
- ב. הקצאה של 2/3 להכשרה ו-1/3 לקצבאות קיום.
- ג. קצבאות הקיום מוגבלות לשנה לנשים ולגברים. המעסיק נוטל 25%-20% מעלות הקצבה.
- ד. גובה הקצבה הוא שכר מינימום או הפנסיה הצפויה, הנמוך מבניהם.
- ה. מוגבל לעובדים המשתכרים על שכר ממוצע במשק.
- במידה ומעלים את גיל הפרישה לנשים יש לשקול שינויים בהסכם כיוון שלא נותן מענה מלא במתכונת הנוכחית.
6. מר פפרמן מונה כחבר בתת הוועדה אשר עסקה בנושא שוק העבודה בראשות קרנית פלוג. הוא נשאל לגבי אינדיקציות בשוק העבודה לעניין גיל הפרישה הרצוי לנשים וכן כלים אפקטיביים לעידוד תעסוקת מבוגרים. להלן עיקרי ההתייחסות:
- א. ראוי להתייחס לנושא קבלת ההחלטה ביחס לגיל הפרישה בהתבסס על מצב הבריאות של אוכלוסיית הנשים בהקשר הזה קיימים בסקר החברתי שלושה מדדים שניתן לעשות בהם שימוש: מצב הבריאות הכללי של האוכלוסייה, שיעור המוגבלות של האוכלוסייה ומצב תחושת הדיכאון. אלו הם מדדים מקובלים ונעשה בהם שימוש נרחב במחקרים. עם זאת אנחנו צריכים לקחת בחשבון שמדובר בדיוח עצמי של אנשים ואין מדידה אובייקטיבית של הנושא.
- ב. על פי המדדים לעיל אפשר לומר שמצב בריאותן של נשים עובדות פחות טוב מאשר של גברים בגילאי 60 עד 64 ובחלק מהמשתנים הפערים הם אף גדולים במיוחד.

הדבר נכון גם לגבי נשים וגברים שמחוץ לכח העבודה אך עבדו בשנה האחרונה ומובטלים גם.

ג. מינהל המחקר בתמ"ת מנתח כיום את המשמעויות של העלאת גיל הפרישה במטרה להמליץ על גיל הפרישה הרצוי לקבוצת הנשים. הניתוח המלא לא נמצא בידי.

ד. בקרב עובדים מבוגרים שעובדים יש דיווח על שביעות רצון.

ה. שיעור ההשתתפות בשוק העבודה של נשים בכלל ונשים מבוגרות בפרט גבוה ביחס למדינות ה-7G ה-OECD וה-15EU. הפער הוא גבוה במיוחד ביחס למוצע ה-OECD, כ-8 נקודות אחוז.

ו. לדעתו שיש ירידה בפרייה אצל עובדים מבוגרים גם אצל נשים וגם אצל גברים פערים בין הפרייה לשכר מעודדים מעסיקים לקצר את משך העסקתם.

ז. מרבית מהכלים אשר הוצגו בסקירה של בנק ישראל הם חשובים וראויים אך לא רלוונטיים ואפקטיביים.

7. גב' דומיניסיני העירה כי הנתונים שהוצגו על ידי מר פפרמן לעניין המצב הבריאותי של נשים מבורות אינו תואם את סקר נתוני SHARE שהוצג על ידי ד"ר קרנית פלוג בועדה, ויש לבחון את הנתונים.

8. גב' מבורך הציגה נתוני ארגון הבריאות העולמי לעניין השוואה בינלאומית של תוחלת החיים הבריאים וקורלציה של מדד זה לתוחלת החיים בלידה. כמו כן ערכנה כי בשבוע שעבר נערכו שימועים לשישה ארגונים ופרטים שזומנו להציג עמדתם בנושא שבנדון. ח"כ זהבה גלאון וד"ר ענת מאור בחרו שלא להגיע לדיון למרות שזומנו. פרוטוקול הדיון הופץ לחברי הועדה בנפרד.

9. בהמשך לסבב התייחסויות שהחל בדיון הקודם, חברי ועדה נוספים המשיכו בהתייחסותם לגיל הפרישה הרצוי לנשים. להלן עיקרי הדברים:

גב' ורד סוייד

1. סבורה שכרגע גיל הפרישה לנשים צריך לעמוד על 62.
2. בעתיד ניתן להעלות את גיל הפרישה, אך בתקופת הביניים יש לתת את קצבאות הזקנה ללא שינוי. יש לקבוע יעדים ישימים בשוק העבודה. רק כשיושגו היעדים שיקבעו, כגון העדר פערי שכר בין נשים לגברים ועוד ניתן יהיה להעלות את גיל הפרישה.
3. תוכנית "מקום עבודה תומך משפחה" שהוכנה ברשות כולל הצעות רלוונטיות כגון שכר על פי תפוקת, העדפה מתקנת לנשים בשוק העבודה ועוד.

עו"ד דן כרמלי

1. הוצגו בפנינו בועדה נתונים ומנגנונים מהעולם כולו ונחזה להיות כי ברוב מדינות העולם קיימת אחידות בגיל הפרישה, בהשוואה בין נשים לגברים, וברוב מדינות העולם קיימת מגמה

- להעלאת גיל הפרישה, אף למעלה מגיל 67 – תוחלת החיים של נשים היא גבוה יותר משל גברים וכך גם תוחלת החיים הבריאה של נשים.
2. עיקרון השיוויון הוא עקרון חשוב ומנחה אותנו בנושא שעל הפרק.
 3. סבור כי יש להעלות את גיל הפרישה ל-64 במתווה הנוכחי ואף לעלות לגיל 67 בקצב שהומלץ בוועדה נתניהו, כלומר אחת לשלוש שנים גיל הפרישה יעלה בשנה.
 4. את העלאת גיל הפרישה ל-67 יש לעשות בכפוף ליצירת מנגנונים ברורים לעידוד מעסיקים למתן פתרונות להעסקת נשים מבוגרות (נשים מעל גיל 50). כמו-כן, העידוד צריך להיעשות בדרך של עידוד מעסיקים ולא בדרך של הכבדה על מעסיקים.
 5. נשים בכלל ונשים מבוגרות בפרט מועסקות בעיקר במגזר המסחר והשירותים, זאת באופן יחסי למגזר התעשייה היצרני.

מר אבי ברק

1. השוואת גיל הפרישה של נשים וגברים היא מטרה ראויה, הן בפן הערכי והן בפן התקציבי-אקטוארי.
2. עמדת לשכת התיאום היא פרישה לנשים בגיל 64 על פי המתווה הקבוע בחוק. אני סבור שאפשר לקבוע תחנת בדיקה במהלך 2016 לבחינת המשך המתווה בהתחשב במצב שוק העבודה וביעילות הכלים שיופעלו לפתרון הבעיות הקימות כיום.
3. מנתוני המעסיקים, בעיקר בתעשייה, בבניין ובמלונאות, ניכרת בעיה של העסקת עובדים מבוגרים, לכן יש לבחון כל העלאה נוספת ביחס למדדים שיקבעו.
4. לא סבור כי הכלים אשר הוצגו בסקירה הבינלאומית הינם כלים אפקטיביים עבור מעסיקים. הקרן למקצועות שוחקים איננה כלי מספק ובמתכונתה הנוכחית לא תפתור את הבעיה.

גב' אסתר דומיניסיני

1. בשנת 1870 כאשר אוטו פון ביסמרק דיבר על פנסיה לגיל 65 ומעלה, תוחלת החיים הממוצעת היתה 50. מאז המצב הבריאותי השתפר משמעותית ותוחלת החיים התארכה.
2. מבקשת להדגיש כי מונתה על ידי שר האוצר לועדה מתוקף התפקיד כמנכ"ל המוסד לבטל"א ואין כל ניגוד עניינים אלא להיפך.
3. לאור החומרים שהוצגו בוועדה, העלאת גיל הפרישה החל מ-2004 הביא לגידול בשיעור ההשתתפות בשוק העבודה. כמו כן לא נמצאו נתונים מובהקים על עוני.
4. אם לא נדאג לקופה של הביטוח הלאומי, ולא ניתן יהיה לעמוד בתשלומי הקצבאות, לא יהי מנוס מפגיעה בזכויות ולכן זוהי סוגיה מהותית אשר רלוונטית לכל מקבלי החלטות מדיניות בנושא. יש קשר הדוק בין מקורות לשימושים, ומדובר בתופעה הרווחת במדינות מפותחות רבות, עקב עליית יחס התלות.

5. הביטוח הלאומי עורך תחשיב ארוך טווח על מנת לאמוד את מצבו האקטוארי, בין היתר לאור גיל הפרישה הנוכחי.
6. סבורה כי לאור המידע שיש בידי הועדה, יש להמשיך במתווה הקבוע בחוק לעניין פרישה לנשים בגיל 64.
7. לגבי העלאת גיל הפרישה מעבר לכך והשוואתו לגברים, הכלים הקיימים בדמות דמי אבטלה והבטחת הכנסה אינם מספקים. יש לבחון הארך משך הזכאות לאבטלה, קנסות על מעסיקים המפטרים עובדים מבוגרים, מתן קצבת זקנה מופחתת מאוזנת אקטוארית. כמו כן, אכיפה של חוקי עבודה. לסיכום העלאת גיל הפרישה ל-67 מחייבת חשיבה מעמיקה.
- אודי ניסן סיכם את הישיבה באומרו כי ביום ד' 29.6 תתקיים ישיבה מסכמת של הועדה. נייר ראשוני של המלצות יופץ לפני להתייחסות החברים.

העתק:

ד"ר יובל שטייניץ - שר האוצר, משרד האוצר
 מר חיים שני - מנכ"ל משרד האוצר, משרד האוצר
 משתתפי הישיבה